

Секція: Економічні науки

Касич Алла Олександрівна

доктор економічних наук, професор

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Підписання в 2014 році Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною, яка містила розділ 6 «Навколишнє середовище» [1], визначило комплекс заходів державної екологічної політики, спрямованої на забезпечення ефективного управління довкіллям та інтеграція екологічних питань у всі сфери господарської діяльності. Співробітництво між Україною та ЄС має на меті: збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища; розсудливе та раціональне використання природних ресурсів; заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища.

Відповідно до глобального тренду на імплементацію Цілей сталого розвитку в Україні в 2021 р. було схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до змін клімату на період до 2030 року. У документі дається глибокий аналіз проблеми екологічної безпеки, визначають завдання, однак фактично не прописані інструменти та заходи досягнення цілей Стратегії і взагалі не йдеться про інновації. За таких умов вивчення політики у сфері природокористування з позиції наближення до практики країн ЄС залишається актуальним завданням.

Метою даного дослідження є дослідження передових практик реалізації екологічної політики держави з точки зору визначення її ефективності.

Ефективність державної екологічної політики залежить загалом від технологічного прогресу, розвитку економічного потенціалу в країні, а тому ці процеси слід розглядати у взаємозв’язку з іншими процесами трансформацій та перетворень. Однак визначальною є державна політика щодо інновацій в цілому та інновацій у сфері природоохоронної діяльності. Еко-технології та еко-інновації стають найбільш значимим трендом формування не лише державної екологічної політики, а політики сталого розвитку та досягнення економічного добробуту. Eugster J. [2] доводить, що посилення екологічної політики через розвиток чистих технологій забезпечує статистично та економічно значущий внесок інновацій. Даний аргумент є дуже важливим, оскільки бізнес не так давно не ставив у пріоритет цілі сталого розвитку та розвиток саме екологічних інновацій.

Державну екологічну політику слід розглядати в загальній системі складових державної політики сталого розвитку, яка на основі реалізації цілей технологічної, інноваційної та інвестиційної політики забезпечує розвиток спроможності бізнесу створювати, використовувати чи сприймати технології та інновації, зокрема еко-технології та еко-інновації, які забезпечують не лише досягнення економічних та соціальних цілей, а перш за все, екологічних цілей.

Розробка підходів до оцінювання ефективності екологічної політики не є новим методичним завданням. Слід зазначити певну еволюцію методик, які розроблялись експертами OECD [3; 4], Світового Банку [5; 6], Європейської комісії [7; 8], інших.

Так, в роботі [3] зазначалось, що вибір екологічних індикаторів визначається метою їх використання. Вже в той час зазначалась важливість

інтеграції екологічних проблем в галузеву політику. В редакції 2002 року в документах ОЕСД [4] було розширено перелік екологічних показників та було зроблено акцент на дослідження впливу різних факторів (технологічних, структурних) на зростання ВВП.

Аналітики World Bank в документах 1997 та 2003 року розглядали методики оцінювання впливу якості навколишнього середовища на формування національного багатства.

Однак в даний час зростає розуміння потреби постійної перевірки стратегічного курсу екологічної політики держави та його узгодженості з практикою. Сформована аналітична основа дозволяє визначити не лише загальні тренди, а розкривати вплив ключових драйверів на досліджувані процеси.

Jordan A., Lenschow A. [9] зазначають, що очікувати зміни стану зовнішнього середовища можна лише в довгостроковій перспективі на основі стратегії природоохоронної діяльності в країні. Крім того, вчені зазначають важливість створення фонових умов, які стосуються економічного та технологічного розвитку країни, укріплення демократії та розвиток громадської думки.

Зарубіжний досвід свідчить: активізація інноваційної діяльності є безальтернативною метою, однак еко-технології та еко-інновації, особливо в країнах, що розвиваються, підприємства розглядають як вектор довгострокового розвитку, оскільки ставлять у пріоритет цілі економічного зростання. За таких умов держава через екологічну політику повинна взяти на себе створення системних умов для пріоритетного впровадження еко-інновацій та еко-технологій.

Загалом впровадження екологічних технологій та інновації в Україні і до війни стикалось з багатьма перешкодами: низький рівень мотивації підприємств, відсутність належної державної підтримки, незначний економічний ресурс, фрагментарність розвитку інноваційної системи тощо.

Як результат порівняно високий рівень викидів та відсутність суттєвого прогресу за досліджуваний період.

В контексті вирішення зазначених проблем необхідно: наближення нормативного середовища до правової системи ЄС, залучення держави та бізнесу до активної підтримки розвитку еко-інновацій, формування освітньо-інформаційних та наукових платформ з розвитку еко-технологій, еко-інновацій та загалом поширення принципів сталого розвитку.

Вирішення проблеми прискореного розвитку еко-інновацій знаходиться в площині розвитку національної інноваційної системи в цілому, яка б через розвиток інститутів забезпечила б активізацію інноваційних процесів в країні, в тому числі в напрямку екологізації.

Література

1. Наслідки виконання угоди про Асоціацію між Україною та ЄС у сфері довкілля. Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://mepr.gov.ua/timeline/evrointegraciya.html>
2. Eugster J. 2021. The Impact of Environmental Policy on Innovation in Clean Technologies. IMF Working Paper WP/21/213
3. OECD (1993), Environmental indicators for environmental performance reviews, OECD, Paris.
4. OECD (2002), Indicators to Measure Decoupling of Environmental Pressure from Economic Growth. OECD, Paris.
5. Segnestam L. Indicators of Environment and Sustainable Development: Theories and Practical Experience. Environmental Department Papers No. 89, The World Bank: Washington, D.C. 2003.
6. World Bank Expanding the Measure of Wealth: Indicators of Environmentally Sustainable Development. The World Bank, Washington, D. 1997.

7. Arundel A., Kemp R. Measuring eco-innovation. UNU-MERIT, working papers series, Maastricht. 2009.
URL: <http://www.merit.unu.edu/publications/wppdf/2009/wp2009-017.pdf>
8. The Eco-innovation Scoreboard and the Eco-innovation Index. URL: https://ec.europa.eu/environment/ecoap/indicators/index_en
9. Jordan A., Lenschow A. Policy Paper Environmental Policy Integration: a State of the Art Review. Environmental Policy and Governance. 2010. 20. P. 147-158.